

Centraal Weeblad

KERKELIJK OPINIEBLAD

26 januari 2007 - 55e jaargang nr. 4

Wat is eigenlijk menselijk
anno 2007?

Levensvragen? Ga naar
de digitale dominee!

Pastores willen af van
draaideurcrimineel

Kloof pinkstergelovige en
protestant overbrugbaar?

Humor is een uitstekende
schokdemper

Justitiepastores willen ex-gedetineerden niet meer in de g

'De kerken hebben gou

Van de honderd gevangenen keren er 75 vroeg of laat na hun vrijlating weer terug achter de tralies. Een schande dat de maatschappij dat accepteert, vinden de gevangenispredikanten. Vorige week besloten zij tot een Oecumenische Strategische Alliantie (OSA) voor het katholieke en protestantse justitiepastoraat. "Ombuigen van de levensweg van een ex-gedetineerde naar een toekomst zonder criminaliteit" is daarom een speerpunt van de nieuwe samenwerking". Hoofdpredikant Justitiële Inrichtingen Jan Eerbeek ziet een grote rol voor kerken bij de resocialisatie van ex-gedetineerden en terugdringing criminaliteit.

Kees van Oosten sprak met hem.

Jan Eerbeek: "Het platte materialisme heeft afgedaan. Vooral onder jongeren bespeur ik een hunkering naar spiritualiteit, naar zingeving." (foto CW)

De kerken hebben goud in handen", zegt hoofdpredikant Jan Eerbeek (59) van de dienst Justitiële Inrichtingen, zeg maar gevangenis. "In de eerste plaats hebben we het pastoraat dat zich richt op de

Vorige week sloegen bijna honderd pastores en predikanten die werkzaam zijn in de inrichtingen van justitie alarm over de, wat ze noemen, enorme criminaliteitsproblematiek. De feiten liegen er inderdaad niet om. In de afge-

hele breedte van de samenleving. Christenen geloven hartstochtelijk in een wereld waarin mensen worden gekend en op mogen staan. We zoeken naar heelheid in een gebroken samenleving. Het hart van het evangelie is dat God steeds nieuwe kansen geeft. Mensen kunnen in de fout gaan, ze kunnen het verzieken; daar blijft het niet bij. Er is een initiatief van Gods kant om mensen op een nieuwe levenswijze te zetten. In de tweede plaats hebben we overal in het land kerkgebouwen, waar mensen wekelijks bij elkaar komen. In zo'n gemeenschap hebben mensen oog en oor voor elkaar, ze leven met elkaar mee in lief en leed. Omzien naar elkaar. De kerk moet belangrijk worden voor mensen in de marge, zoals ex-gedetineerden, maar ook voor daklozen en mensen die het minder goed getroffen hebben. We hebben een boodschap en we bieden praktische hulp."

Uit de hand

Hij voorspelt een revival van het geloof. "Het platte materialisme heeft afgedaan. Vooral onder jongeren bespeur ik een hunkering naar spiritualiteit, naar zingeving. Dat vertaalt zich niet direct in een terugkeer naar de traditionele kerken, maar overal om je heen zie je een bloei van evangelische en charismatische gemeenschappen. Ik ervaar dat als heel positief."

lopen 40 jaar is volgens het CBS (Centraal Bureau voor de Statistiek) de criminaliteit vertienvoudigd en daalde het opsporings-

Toen ik bij justitie begon, was de situatie beheersbaar. Je had nog de klassieke inbreker, die een koele afweging maakte

percentage van 50 naar 15 procent. Jaarlijks komen meer dan 80.000 mensen korter of langer in de gevangenis terecht, van wie 60.000 recidiveert, dat wil zeggen dat ze nadat ze de gevangenisdeur achter zich dicht hebben getrokken, weer op het verkeerde pad terechtkomen, de zogenaamde draaideurcriminelen. Gevangenis uit, gevangenis in.

Jan Eerbeek is een bevlogen predikant, die in de afgelopen decennia met lede ogen moest toezien dat zowel de criminaliteit als de gevangenispopulatie spectaculair steeg. Vooral onder Paars werden in hoog tempo nieuwe cellen gebouwd om de totaal uit de hand gelopen criminaliteit een

halt toe te roepen, maar ondanks die bouwwoede moesten veroordeelde delinquenten naar huis worden gestuurd wegens cellen-

gebrek. Inmiddels staat de teller op 16.000 cellen en worden ter vervanging van detentie taakstraffen opgelegd. Zonder taakstraffen zouden de gevangenis heelmaal uitpuilen.

Toen ds. Eerbeek, hij is van origine gereformeerd predikant, in 1979 zijn opwachting maakte als justitiepastor was Nederland nog een oase van rust en waren 4.000 cellen voldoende om de orde te handhaven. Een aantal van die cellen stond zelfs regelmatig leeg wegens gebrek aan klandizie. "Ik wil het verleden niet verheerlijken - criminaliteit is van alle tijden. Maar toen ik bij justitie begon, was de situatie beheersbaar. Je had nog de klassieke inbreker, die

een koele afweging maakte."

Dat beeld is in de afgelopen decennia dramatisch veranderd. Bij degenen die nu met justitie in aanraking komen, is er veelal sprake van een complexe problematiek. De criminaliteit concentreert zich vooral in achterstandswijken in de grote(re) steden, waar alle problemen samenkomen: grote werkloosheid, schulden, gebrekkige opleiding, slechte huisvesting, een verslavingsproblematiek en het ontbreken van sociale vaardigheden. De niet-Westerse allochtonen zitten voor een groot deel in de hoek waar de slagen vallen en zijn mede daarom oververtegenwoordigd in de misdaadstatistieken. Ongeveer de helft van de gevangenispopu-

latie bestaat uit allochtonen met vooral Marokkanen als negatieve uitschieter, terwijl ze slechts tien procent van de bevolking uitmaken.

Ds. Eerbeek: "Je kunt er niet omheen dat veel gedetineerden kansarm zijn opgegroeid; en dan moet je niet alleen denken aan materiële zaken. Veel jongeren moeten het zelf maar uit zien te zoeken. Ze krijgen alles wat hun hartje begeert, maar ze komen te kort aan zorg. Daar komt voor moslimjongeren nog eens bij dat ze zich aangetrokken voelen tot de Westerse samenleving, terwijl thuis andere waarden en normen gelden. Dat wringt. Bij ontspoorde jongeren zie je vaak dat er in de relationele sfeer van alles mis

Kerk met stip

Een van de manieren om ex-gedetineerden te helpen is het project Kerk met Stip. De naam is afgeleid van een oud gebruik. Zwervers markeerden het hek of de deurpost van een huis of boerderij waar ze gratis eten konden krijgen met een stip, om lotgenoten te helpen. In een Kerk met Stip worden ex-gedetineerden opgevangen. Op dit moment zijn er over het hele land verspreid tien van dergelijke kerken. Het aantal Kerken met Stip breidt zich gestaag uit. Hoofdpredikant Jan Eerbeek: "Tijdens de gevangenschap ontdekken nogal wat gedetineerden de waarde van geloven en een geloofsgemeenschap. Ze maakten de wekelijkse vieringen mee, maar na hun vrijlating vallen ze in een gat. De drempel naar een onbekende kerk is te hoog. Bovendien weten kerkgemeenschappen niet altijd hoe ze moeten omgaan met ex-gevangenen. Daar zit een stukje begrijpelijke angst bij. Kerken met Stip hebben zich bereid verklaard in hen te investeren. Zo'n gemeenschap biedt zowel godsdienstig als sociaal een dak boven hun hoofd."

evangelis terugzien

d in handen'

is gegaan. De benadering is vaak verkeerd geweest. Ik was een keer bij een man die z'n zoon hielp bij de verhuizing. Dat is prachtig, op die manier laat je zien dat je meeleeft met je kind. Die jongen had in de gevangenis gezeten en hij had na zijn detentie zijn begeleidingsprogramma in een Exodushuis met succes afgerond. Hij had een baan en een woning. Op een gegeven moment zei hij tegen zijn zoon: "Ik hoop dat ik het nu wel goed gaat." Jammer. Dat is een verkeerde benadering. Het was een keer mis gegaan, maar dat moet je hem niet onder de neus wrijven, als hij een nieuwe start wil maken. Het valt me altijd weer op dat mensen opleven, tot leven komen, bij een aardig gebaar, een vriendelijk woord, een blijk van waardering. Dat kost niks, maar is oh zo belangrijk. Dat geldt niet alleen voor autochtone, maar ook voor allochtone jongeren. Er zijn een heleboel jongens die alleen maar hebben gehoord dat ze niet willen deugen, dat ze niks waard zijn. Velen zijn keer op keer afgevoerd bij een sollicitatie. Ze staan

Exodus bewijst zich

Op initiatief van het justitiepastoraat is 25 jaar geleden Exodus opgericht. Exodus biedt opvang en begeleiding aan ex-gedetineerden en gedetineerden in de laatste fase van hun gevangenschap. Op dit moment telt ons land tien Exodushuizen en volgen 350 cliënten het begeleidingsprogramma. Wonen, werken, relaties en zingeving staan daarbij centraal. Uit onderzoek blijkt dat 57% van de bewoners niet meer terugvalt in criminaliteit. Dat aantal is nog hoger bij de bewoners die het programma afmaken. Daarvan blijft 85% op het rechte pad. Dat percentage contrasteert met het algemene beeld. Van de gedetineerden valt 75 procent regelmatig terug in de criminaliteit. Ook de maatschappelijke opbrengsten zijn hoog. Een onderzoek bij een Exodushuis Amsterdam toonde aan dat deze investering in mensen 3,5 tot 8 miljoen euro maatschappelijke kosten bespaart. Exodus wordt politiek breed gedragen en het is de bedoeling dat er meer huizen zullen worden geopend.

wrange vruchten van. Mensen moesten het zelf uitzoeken. Ik geloof in mensen en ik geloof in een betrokken samenleving. Dat ontleen ik aan het evangelie. Een aantal mensen is niet in staat om er op eigen kracht uit te komen. Dan moet je een-handje helpen. Ik hoop en ik bid dat er meer compassie, meer betrokkenheid

samenleving tot speerpunt heeft gemaakt.

"Ideologie is weer belangrijk in de politiek. Terecht. Waar sta je als politieke partij voor. Het CDA streeft naar een maatschappij, waarin burgers zich verantwoordelijk voelen voor elkaar. In het werk dat ik mag doen, houdt dat in dat je mensen niet laat vallen, ook al zijn ze in de fout gegaan. Wanneer iemand wordt veroordeeld gaat dat gepaard met een bijzonder ritueel. Rechters in toga spreken een vonnis uit en daarna wordt de dader onder begeleiding naar de cel gebracht. Maar als de straf is uitgezeten, wordt iemand zomaar vrijgelaten. Hij staat met een koffertje met kleren op de stoep en hij moet zich maar zien te redden, veelal zonder werk, zonder huis, zonder relatie. Is het dan gek dat een groot aantal weer in het criminele circuit belandt?"

*Wanneer iemand wordt veroordeeld
gaat dat gepaard met een bijzonder
ritueel. Maar als de straf is
uitgezeten, wordt iemand
zomaar vrijgelaten*

achter in de rij. Hoe kunnen zij nog iets van het leven verwachten?."

Nu het weer goed gaat met de economie zal alles uit de kast moeten worden gehaald om die groep er weer bij te halen. "Ze moeten mee kunnen delen in de welvaart, de vicieuze cirkel moet doorbroken worden. Daar zal de hele samenleving van profiteren. Criminaliteit heeft ernstige gevolgen voor de slachtoffers, de daders en de maatschappij als geheel. De maatschappelijke kosten zijn hoog. Het is een cliché, maar preventie, investeren in mensen, is het beste middel om de criminaliteit terug te dringen."

Wie in de afgelopen jaren een pleidooi hield voor preventie, waarden en normen en een burgerlijke moraal waande zich een roepende in de woestijn. En al die welzijnswerkers hebben het tij ook niet kunnen keren. Maar volgens Eerbeek is het tij gekeerd.

"We komen uit een tijdsgewricht, waarin alle nadruk werd gelegd op het individu. De individualisering is ver doorgeschooten en daar plukken we nu de

in de maatschappij komt. Bij veel hulpverleningsinstanties heerst een bureaucratische mentaliteit. Mensen worden van het ene naar het andere loket gestuurd. Of het nu om een uitkering, bemiddeling naar werk werk of huursubsidie gaat, je moet het allemaal zelf uitzoeken. Ik heb daar schrijvende gevallen van meegemaakt. Zet daar nu eens de pastores en predikanten die met gedetineerden werken, tegenover. Een pastor zoekt de mensen op en wacht niet tot ze bij hem komen. Ze nemen mensen bij de hand en helpen waar mogelijk. Dat doen ze vanuit hun geloof."

Politiek

Jan Eerbeek is ook politiek actief. Zo was hij gemeenteraadslid voor het CDA in Den Haag en tot voor kort voorzitter van de afdeling Den Haag van deze partij. Bij de laatste verkiezingen stond hij op plaats 66 van de kandidatenlijst voor de Tweede Kamer. Zijn zienswijze op de samenleving sluit naadloos aan bij het CDA, dat onder leiding van Jan Peter Balkenende de betrokken

Voordat hij in 1998 tot hoofd-predikant werd benoemd, was ds. Eerbeek als pastor werkzaam in de gevangenissen van Vught, Den Bosch en Scheveningen. Die dagelijkse praktijk heeft hem gevormd. Bij het overgrote deel van de gevangenispopulatie is niet financieel gewin, maar een gebrek aan aandacht, aan liefde, het belangrijkste thema. "Als mensen op zichzelf worden teruggeworpen, of dat nu in een ziekenhuis of gevangenis is, komen de diepste gevoelens naar boven. Het ontroert me nog altijd als ik aan die Surinaamse jongen denk, die me een foto van zijn overleden oma gaf. 'Dominee', zei hij, 'wilt u die foto op de liturgische tafel zetten, zodat het licht van de Paaskaars over haar schijnt. Dan voel ik dat ze bij me is.' Die oma was de enige die hem niet had laten vallen. Ze was al heel oud, maar ze bleef hem bezoeken tot ze niet meer kon. Die oma, zo kwetsbaar als ze was, is voor mij het symbool van christelijke naastenliefde. Zulke mensen zijn van onschatbare waarde."

Kees van Oosten